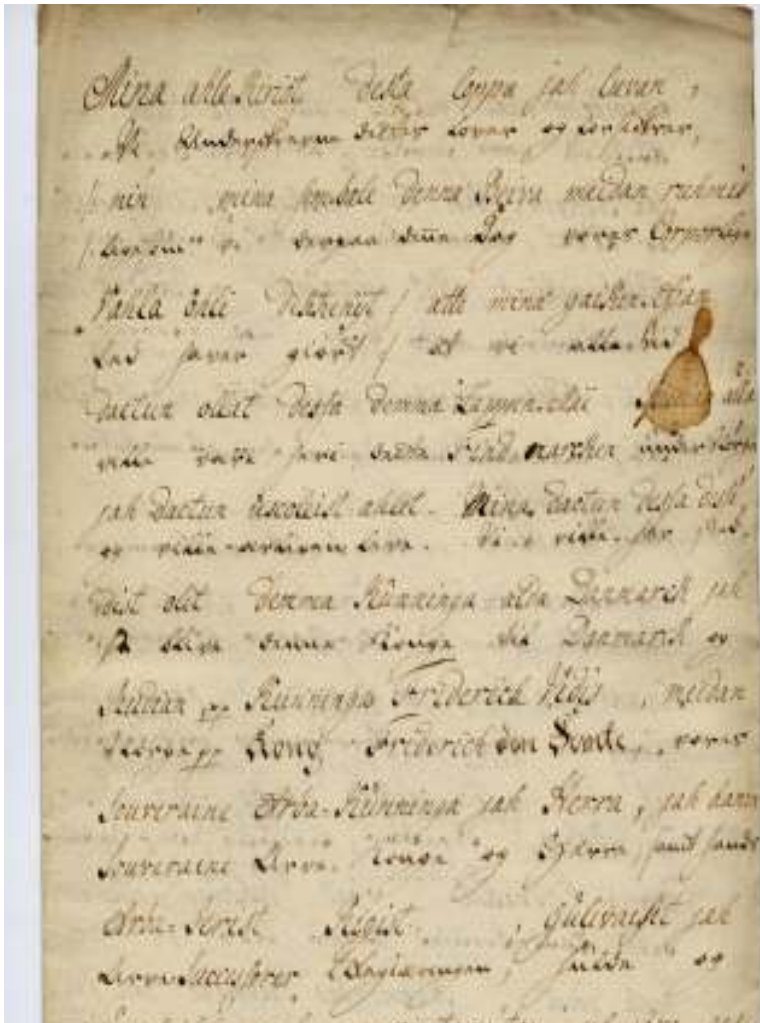

**Kvenske brev, el-arkiv og arkivformidling.
FOU-arbeid i Landslaget for lokal- og privatarkiv (LLP)
KAFF-seminar 20. og 21. mai 2008**

- Edsformular fra Talvik 1747
- På denne tiden måtte innvandrere fra andre land avgi troskapsløfte til Kongen
- Annenhver linje er skrevet på kvensk og samisk
- Eldste dokumentet funnet på kvensk

Kort om LLP

- LLP er en landsdekkende organisasjon for arkivinstitusjoner, museum, bibliotek, bedrifter med egne historiske arkiver og andre som arbeider med arkiv eller er opptatt av arkivspørsmål. LLP utgjør et faglig fellesskap og nettverk for sine medlemmer. LLP er med på å sette faglige og fagpolitiske standarder i arbeidet med arkiv.

LLPs oppgaver

- Stiftet i 1986
- Arkivpolitisk talerør for våre medlemmer
- FOU-arbeidet som bidrar til utvikling av det faglige fellesskapet, faglige standarder, teori og metoder
- Vekt på kommunale og private arkiver

FOU-arbeid innen arkivsektoren

- Arkivsektoren mangler i dag noen som tar det overgripende ansvaret for FOU-arbeidet innen arkivfeltet. Derfor har LLP engasjert seg i den grad vi kan spille en rolle.
- Framveksten av arkivinstitusjoner innen kommunal og privatarkivsektoren har også avdekket at vi mangler teori og metode på flere fagområder.

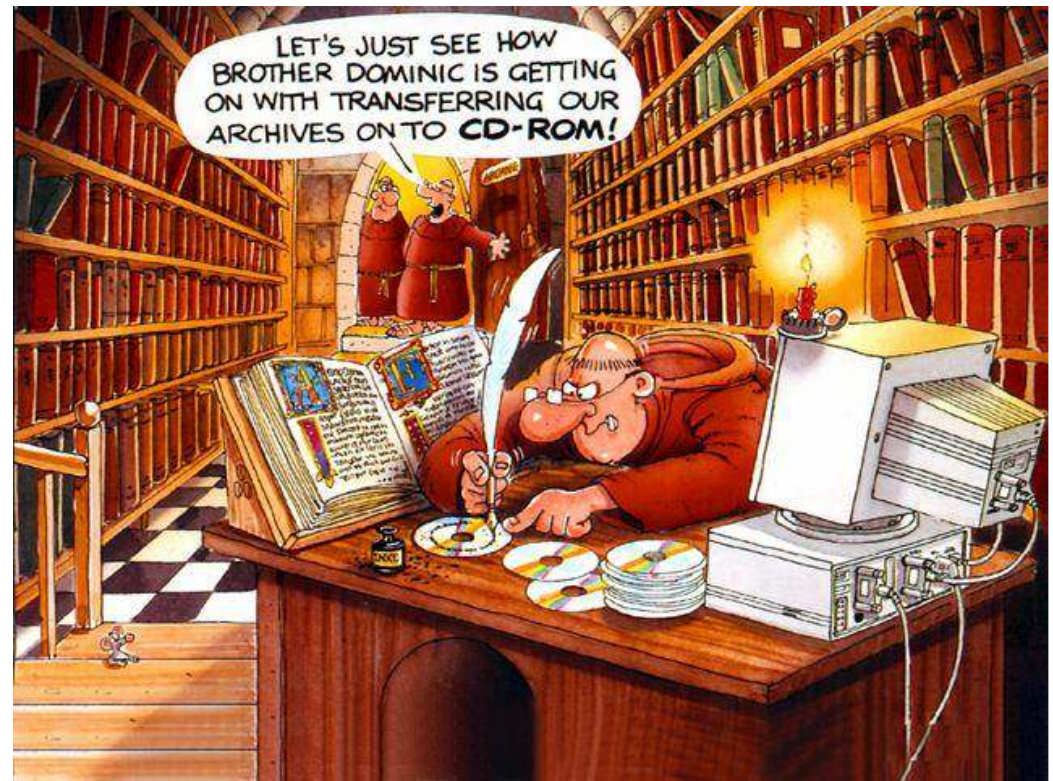
FOU-arbeid forts.

- LLP arbeider i dag nært sammen med ABM-utvikling. Muligheten for å få økonomisk støtte til prosjekter har endret seg drastisk etter etableringen av ABM-utvikling. Selv om det er småsummer som stilles til disposisjon for arkivsektoren sammenlignet med museums- og bibliotekfeltet.
- For LLP er også støtten fra Norsk Kulturråd og samarbeidet med Riksarkivaren av stor betydning.

Utfordringer:

- Overgangen fra det analoge til det digitale arkivsamfunnet.
- Større mangfold, krav til arkivinstitusjonene om å være aktive samfunnsaktører.
- Arkiv sett i en sammenheng med rettighetsdokumentasjon og demokrati.
- Forsknings- og utviklingsarbeidet er viktig for vårt fagmiljø – og en viktig årsak til at det er lettere å rekruttere styremedlemmer.

- LLP har helt fra starten i 1986 bidratt til utvikling av det arkivfaglige arbeidet.
- Fra regionale til nasjonale/ internasjonale standarder.
- ASTA – utvikling av felles registreringsverktøy
- Arkivvitenskap

Hva er arkivvitenskap?

- Arkivvitenskap er teori om og studier av bevaring, ordning, katalogisering, tilgjengeliggjøring og formidling av dokumenter.
- Arkivvitenskapen omfatter også studier av konteksten knyttet til danning og gjenbruk av informasjonen i arkivene.

Arkivvitenskap forts.

- Studier av tidligere tiders metoder for bevaring, katalogisering, konservering
- Nå: Fokus på oppbevaring og bevaring av elektroniske arkiver og databaser, samt digitalisering av eldre dokumenter.

Viktige FOU-prosjekter i LLP

- Studieplan
- Utvikling av studier og lærebøker
- El-arkiv. Metodebok
- OpenARMs
- Minoritetsprosjekt
- Fylkeskommunal arkiv- og administrasjonshistorie
- ASTA - arkivportal

Studieplanen

- Startet opp arbeidet i 2000
- Behov for en høyere teoretisk utdanning innen arkivfaget
- Studieplanen var ferdig i des. 2005
- 15 emner
- Ønske om at universitet og høyskoler etablerer høyere utdanning med masterstudier og mulighet for doktorgrad

Utdanning

- LLP utarbeidet lærebøker i grunnutdanning:
 - Arkivarbeid i museene
 - Arkivarbeid i bibliotekene
 - Lokalt arkivarbeid

Kurs på nasjonalt eller regionalt nivå

Målsetting er å styrke det faglige arkivarbeidet

Utdanning

- Studier ved Universitetet i Oslo og Høgskolen i Lillehammer på bakgrunn av studieplanen.
- UiO: Arkiv 1050D – et etterutdanningstilbud i arkivadministrasjon og arkivbeskrivelse.
- HIL: Utdanning i elektroniske arkiver og foto/film/lyd-arkiver
- Arkivformidlingsstudiet ved HIL fra høsten 2009

Erfaringer med studieplanen

- Arkivfaget mangler egne vitenskapelige stillinger ved universitet og høyskoler
- Mangler forskning
- Mangler lærebøker
- Trenger arkivvitenskaplige publikasjoner

eArkivsamarbeidet

- Prosjektet ble etablert i 2004, avsluttet i 2006
- Prosjektet ble støttet av ABM-utvikling og 21 kommunale arkivinstitusjoner
- Metodehåndbok 2007: *Minnehåndtering. Metode for digital langtislaging i kommunal sektor (ABM-skrift 43)*

eArkivsamarbeidet

- Bakgrunn: Arkivloven forplikter det offentlige til å dokumentere sin virksomhet og sine vedtak. Plikt til å sikre dokumentasjon av enkeltpersoners og grupper av menneskers interesser og rettigheter. God arkivforvaltning i stat og kommune er en forutsetning for en slik dokumentasjon.
- Arkivene som kildemateriale til kunnskap om kultur og samfunnsutvikling.
- De siste årene foregår en stadig større del av saksbehandlingen i kommunene med elektroniske verktøyer.

eArkivsamarbeidet

- For langtidslagring av digitalt arkivmateriale er det viktig å belyse arbeidsprosesser og metoder som er nødvendig i arbeidet med bevaring og tilgjengeliggjøring av dette materialet.
- Metodebeskrivelsen er todelt:
 - Første del drøfter de grunnleggende organisatoriske og juridiske forutsetningene for kommunale arkivdepoters arbeid med digitalt lagret arkivmateriale.
 - Deretter presenteres en teoretisk referansemodell for metodebeskrivelse. Formålet er å stille opp funksjonsområder og et teoretisk begrep om hva digital arkivinformasjon er.
 - Andre del beskriver funksjonsområder for bevaring og tilgjengeliggjøring av elektroniske arkiver.

openARMS

- Utgangspunktet for prosjektet er å kunne forvalte elektronisk arkivert informasjon, herunder tilgjengeliggjøring, styring og kvalitetssikring av et elektronisk arkiv.
- OpenARMS i første versjon er begrenset til et «desktop» program. Programmets anvendelse er tenkt som styringsverktøy for langtidslagring av digital informasjon, og vil assistere arkivaren i å beherske problemene knyttet til dette.
- OpenARMS streber etter å benytte åpne standarder i alle sammenhenger, og vil tilfredstille Open Archival Information System (OAIS) krav til egenskaper for langtidslagring av digital informasjon.

openARMS forts.

- Første versjonen blir begrenset til å behandle datauttrekk fra relasjonsdatabaser, beskrevet i henhold til Riksarkivets ADDMML metode.
- Digital informasjon utformet og lagret ved hjelp av OpenARMS skal på alle nivåer tilfredstille OAISs Information Object. Dette vil si at til dataene skal det være tilhørende informasjon til fortolking av disse, på alle nivåer. I OpenARMS blir informasjon langtidslagret i tekstformatet ISO-8859-1 (Latin 1), teksten strukturert ved hjelp av ISO-8879 (XML), og gruppert i filformatet ISO-9660 (CD-ROM)

openARMs

- Støttet av ABM-utvikling
- Kommunale arkivinstitusjoner
- Prosjektet er ikke ferdigstilt
- Teori og utviklingsarbeid

Minoriteter i offentlige arkiver – en undersøkelse av minoritetskulturers plass i offentlige arkiver

- Forskningsprosjekt
- Forprosjekt 2005 – 2006 støttet av Norsk Kulturråd
- 3-årig hovedprosjekt fra 2006 – 2009 støttet av Norsk Kulturråd, AMB-utvikling, Troms fylkeskommune, Nordreisa kommune samt involverte arkivinstitusjoner

Prosjektets målsetting:

- Undersøke arkivmateriale knyttet til kvener og samer og deres møter med offentlige institusjoner i to kommuner; Nordreisa i Troms og Porsanger i Finnmark.
- Det historiske arkivet til Porsanger kommune, tidligere Kistrand kommune ligger oppbevart ved Statsarkivet i Tromsø.

mina dactar jehke illies Dassa Maier Oll
vi vilt giöra med! amper Datta Landt Sur,
elikt, ningo mina dactar, till Dora litta
Siggare, liksom vi vilt, at summa stilla
med jehke. Nitt Ofsjet mina dactar illies
(med) so giöra. Dissa koppar vilt vi gjörelse
illies väin, motta sumalah avole, müttä mina
Pala folda, med Duvor Digaund, man andra vilt
dactar geske, jah vetta melbar Larvii, ja ja
vi sika, so gibraga vovar Rönur, vovar
ker aklet, ningo velt verkosacht.
star at ävra, liksom de vovar fligtotokvion.
Nün dotlist äuta sumalah, jah hanir
Saa kändt hjälpe (or) Gud, so hande
Puka lanans. Dulmlacht
jellige Ord. Tulvigen. 4. 10. 1777.

- Det har ikke tidligere vært gjennomført systematiske undersøkelser av nasjonale minoriteter i offentlige arkiver i Norge.
- Dette prosjektet er unikt fordi det vil bringe nyttig kunnskap om minoriteter og deres møte med offentlige institusjoner til samfunnets forskjellige områder, som arkiver, kunnskaps- og kulturinstitusjoner, minoritetsgrupper, politikere, kommuner og enkeltmennesker.
- Dette prosjektet er også unikt fordi det internasjonalt heller ikke er blitt gjennomført slike arkivfaglige undersøkelser der en teoretisk ramme, spesielt knyttet til minoriteter, er anvendt i prosjektet.

Noen av spørsmål LLP håper å få svar på:

- På hvilken måte har maktulikhetene mellom arkivskapere og minoritetsbefolkning manifestert seg i arkivfestning og arkivdanning i Nordreisa og Porsanger?
- Har kvenene som minoritet blitt behandlet på samme måte som majoritetsbefolkningen?
- Hva forteller dokumentene relatert til den kvenske befolkningen om samfunnet, menneskene, kommunene og kulturforholdene?
- I hvilken grad ble kvenene, kulturell mangfoldighet og flerspråklighet sett som en ressurs?
- Hvordan kommer kvenene fram i det moderne arkivet?

Resultater så langt:

- Hva er funnet så langt fra 1850 – 1911:
- 150 samiske dokumenter
- 250 kvenske dokumenter
- Arkivet etter Kistrand utmerker seg, og det er der de fleste funnene er gjort

- Arkivfunnene på kvensk er sensasjonelle fordi ingen visste at det finnes dokumenter på kvensk i hele.
- Noen språkforskere har hatt en viss ide om at det kan finnes kvenske dokumenter, men den generelle holdning blant forskere har vært en antagelse av at det finnes ingenting i arkivene.
- For det kvenske språket er funnene gull verdt. Etter at kvensk ble erklært som eget språk i 2005, har man begynt et revitaliseringsprosjekt for å skape et standardisert kvensk språk.

- De samiske dokumentene er hovedsakelig brev fra privatpersoner til myndighetene, - og svar fra myndighetene på samisk.
- På kvensk er det alle typer dokumenter, korrespondanse mellom styremedlemmer, oppsigelser, regnskap, korrespondanse m.v.
- Det viser at Porsanger var tre-språklig allerede på slutten av 1800.
- Embetsmenn i kommuneadministrasjonen kunne tre språk.
- Kvensk ble brukt som administrasjonsspråk i Kistrand på slutten av 1800.

- På 1900-tallet (før 1940) er dokumentene knyttet til samer og kvener ofte relatert til språksituasjonen i kommunen.
- Etter krigen ser det ut til at minoritetene forsvinner fra arkivene.
- Men etter hvert kommer samene mer til syne i saker der det gjelder samisk språk og undervisning på samisk.
- Kvensk usynlig inntil finsk blir et undervisningsspråk.

- Hvordan er situasjonen i dag?
- Innsynsproblematikken. Må søke departementene om innsyn i kommunale arkiver. LLP har fått avslag.
- Denne undersøkelsen gir mulighet for sammenligning i dagens arkiver. Hva finnes av arkivmateriale om innvandrergupper, hvilke språk finnes dokumentene på, og hvilke typer arkiver dreier det seg om?
- I løpet av kommende år skal det utarbeides en forskningsrapport fra prosjektet. Dokumentene er digitalisert, transkribert og oversatt. Prosjektet kan resultere i nye prosjekter i ulike sammenhenger.

- Prosjektet gir oss også noen tanker om hvordan vi registrerer arkiver.
- Hvorfor er ikke arkivkatalogene registrert med opplysninger om minoritet, språk osv?
- Hvordan vil dette innvirke på våre faglige standarder i tiden som kommer?

- LLP ønsker å møte de utfordringer vi står overfor ved å spille på lag med andre sentrale aktører, ved å utfordre politikerne til å utforme en nasjonal arkivpolitikk og selv delta i utviklingsarbeidet for å kunne møte morgensdagens arkivutfordringer.
- I første omgang er det et ønske om at det utvikles egne forskningsprogrammer innen ABM-feltet. Det er nærliggende å forvente at ABM-utvikling kan spille en sentral rolle her.
- www.llp.no